

DOROMB

Közköltészeti tanulmányok 7.

Szerkesztő
CSÖRSZ RUMEN ISTVÁN

Készült a
Nyugat-magyarországi irodalom 1770–1820 Lendület Kutatócsoport keretében
a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézetében

A borítón:
Jelmeztervek Csokonai Vitéz Mihály *Tempefői c. vígjátékához*
(vízfestmény, 1809 körül)
Csurgó, Csokonai Vitéz Mihály Református Gimnázium Könyvtára, K 90, belső címlap

Könyvünk a Creative Commons
Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 2.5 Magyarország Licenc
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/hu/>)
feltételei szerint szabadon másolható, idézhető, sokszorosítható.
A kötetek honlapunkról letölthetők. Éljen jogaival!

ISSN 2063-8175

Kiadja a *reciti*, a BTK Irodalomtudományi Intézetének
recenziós portálja és hálózati kiadója • www.reciti.hu
Borítóterv, tördelés, korrektúra: Szilágyi N. Zsuzsa
Nyomda és kötészet: Kódex Könyvgyártó Kft.

PETER BURKE

Történelem és folklór

Történeti áttekintés*

Ennek a bevezetésnek nem célja, hogy megmondja az olvasónak, milyen-nek kellene lennie a folklór és történelem közti kapcsolatnak. Célja inkább a történetírással kapcsolatos: hogy beállítsak egy jelenetet vagy megalkossak egy kontextust, rövid áttekintést fogok nyújtani a két tudományág közötti múltbeli kommunikációról és a kommunikáció hiányáról különös tekintettel Nagy-Britanniára, de Európa más részein is. Hogy választ is nyerjek – eredetileg a hallgatóságtól, most az olvasóktól –, az összegzést három szakaszra osztom: a harmónia korát, a gyanú korát és a megbékélés korát fogom jellemezni.

Mondanom sem kell, hogy helyi változatok léteznek. Például Olaszországban, melyet régóta az úgynevezett „historizmus kultúrája” jellemez, a történeti megközelítést soha nem vetették el, és a történeti folklór hagyománya viszonylag zavartalanul öröklődött a XIX. század végi szicíliai tudóstól, Giuseppe Pitrétől olyan XX. század derekán működő figurákig, mint Giovanni Cocchiara, Paolo Toschi és Ernesto de Martino – utóbbi egy figyelemre méltó polihisztor, aki könnyedén hozzászólt szociológiához és pszichoanalízishez is. Hasonló állítható Németországról, a másik historista kultúráról, ahol a reformáció korának folklórját tanulmányozó Otto Clementől és Will-Erich Peuckerttől eljuthatunk Wolfgang Brücknernek a képek társadalomtörténetéről írott munkájáig és Ingeborg Weber-Kellerman tanulmányáig a XIX. századi gazdasági változások népi hiedelmekre és szokásokra tett hatásáról (ezeket Wilhelm Mannhardt korábban időtlennek, vagy legalábbis nagyon réginek tartotta).¹

* Peter Burke a kultúrtörténet professor emeritusa, Cambridge University, Essex College. A cikk eredetije a *Folklore* tematikus számának bevezetőjeként látott napvilágot: Peter BURKE, „History and Folklore: A Historiographical Survey”, *Folklore* 115, No. 2 (2004): 133–139. A fordítás az „Irodalmi nyilvánosság a polgárosuló Nyugat-Magyarországon, 1770–1820” Lendület-kutatócsoport és az MTA Bolyai János Kutatói Ösztöndíj támogatásával készült.

1 Otto CLEMEN, *Luther und die Volksfrömmigkeit seiner Zeit* (Dresden und Leipzig: Ungelenk, 1938); Will-Erich PEUCKERT, *Die grosse Wende: Das apokalyptische Saeculum und Luther: Geistesgeschichte und Volkskunde* (Hamburg: Claassen und Goverts, 1948); Wolfgang BRÜCKNER, *Bildnis und Brauch: Studien zur Bildfunktion der Effigies* (Berlin: E. Schmidt,

Mindazonáltal nem feltételezhető, hogy a két fél, történészek és folkloristák éppen ugyanakkor változtatták meg alapállásukat. A párhuzam feltételezése és a viszonylag pontos fordulópontok megjelölése olyan eszközök, melyek éppen csak egy rövid bevezetőhöz szükségesek. A következőkben kísérletet teszek a két tudományág változó viszonyainak felvázolására egy olyan általános modellben, melyet ki-ki saját – földrajzi vagy egyéb – területén ellenőrizhet, és melyet módosíthat, ahol és amikor szükségesnek látszik. Általánosságban annyit mondhatok, hogy biztos vagyok abban, hogy a tárgyalt időszakban a hangsúlyok elmozdultak. De ugyanilyen biztos állíthatom azt is, hogy az egyedi – nem is beszélve az egyéni – tudósok nem mindig léptek egyszerre.

A harmónia kora

Amit a „harmónia korának” nevezek, a („népi régiségek”-et felváltó) folklór önálló fogalomként való 1846-os megjelenésétől valameddig az 1920-as évekig terjed. Az időszakot Nagy-Britanniában Sir James Frazer neve fémjelzi, akit szinte egyformán jellemezhetünk klasszika-filológusként, történészként, folkloristaként és antropológusként.² *Golden Bough (Aranyág)* című műve 1890-ben jelent meg, a *Folklore in the Old Testament (Folklór az Ószövetségben)* című könyve 1918-ban. 1908-ban George Laurence Gomme publikált könyvet *Folklore as a Historical Science (A folklór mint történelmi tudomány)* címmel.³ A kontinensen a német tudós, Wilhelm Mannhardt említhető, akinek *Wald- und Feldkulte (Erdéi és mezei kultuszok)* című műve (melyből Frazer sokat tanult) 1875–1877-ben jelent meg. Egy másik figyelemre méltó példa a finn földrajzi-történelmi iskola (Julius Krohn, Antti Aarne és mások), amely a népmesék változatait különböző időszakokban és a földrajzi területeken tanulmányozta. Az iskola által alkalmazott megközelítést Kaarle Krohn *Die folkloristische Arbeitsmethodéja (A folklórtudomány munkamódszere)* írta le.⁴

A tudományág határai akkoriban még nem voltak olyan élesek, mint később. A német tudós, Wilhelm Heinrich Riehl például éppúgy társadalom- vagy kultúrtörténésznek tartható, mint folkloristának. Ugyanez vonatkozik a dán Frederik Troels-Lundra, aki tizennégy kötetben 1879-től folytatásokban tett

1966); Ingeborg WEBER-KELLERMANN, *Erntebrauch in der ländlichen Arbeitswelt des 19. Jahrhunderts auf Grund der Mannhardtbefragung in Deutschland von 1865* (Marburg: N. G. Elwert, 1965).

2 Robert A. ACKERMAN, *J. G. Frazer: His Life and Work* (Cambridge: Cambridge University Press, 1987).

3 Richard M. DORSON, *The British Folklorists: A History* (London: Routledge & Kegan Paul, 1968), 202–265.

4 Kaarle KROHN, *Die folkloristische Arbeitsmethode* (Oslo: Aschehoug, 1926).

közzé nagyszabású munkát „az észak” (Dánia és Norvégia) tárgyi kultúrájáról és mindennapi életéről.⁵ A vállalkozás biztosan nem véletlenül esett egybe a skandináv szabadtéri múzeumok szaporodásával, amely az Arthur Hazelius (1833–1901) által kezdeményezett stockholmi Skansennel vette kezdetét, és amely olyan múzeumokkal folytatódott, mint az oslói Bygdøy és a koppenhágai Lyngby, melyek létrejöttét pedig a népviselet 1867-es párizsi világkiállításon történt bemutatása ösztönözte.

Nem szabad azonban engedni a nosztalgia kísértésének. A harmónia ezen korszaka olyan időszak volt, amikor sok hivatásos történésznek – és a történelem vizsgálata számos európai országban épp ekkoriban vált hivatássá – csak kevés ideje maradt a múlt azon szeletének tanulmányozására, melyek nem érintették alapvetően az államot és az egyházat. Dietrich Schäfer ezen az alapon, a banalitások kutatása miatt utasította el Troels-Lund munkáját. A hivatásos történészek többsége a helytörténetet, a társadalomtörténetet és a kultúrtörténetet marginális területeknek tekintette.⁶ Ugyanakkor ezeket a területeket, ha csak többnyire amatőrök is, de tovább művelték – és ők bizony nem becsülték le a folklórt.

A gyanú kora

Amit a „gyanú korának” nevezek, az 1920-as évektől az 1970-es évekig vagy még tovább tart. A diszciplínák közötti határok élesebbek lettek. A szociológusok és az antropológusok eltérő módszereket fejlesztettek ki a jelen tanulmányozására, és történész kollégáikkal szemben kezdték meghatározni magukat, akiknek immár a múlt maradt. Angliában – sok más országtól eltérően – a folklór nem vetette meg lábát az egyetemeken. Az antropológia, különösen a Brit Birodalom törzsi társadalmainak tanulmányozása nyomta el. A folklór pedig (akárcsak valaha az antropológia) amatőrök önkéntes társaságainak támogatásától függött.

Más országokban – Skócia, Írország, Franciaország, Németország, Amerikai Egyesült Államok, Skandinávia és Kelet-Európa – a folkloristák a szociológus-

5 Bjarne STOKLUND, *Folklife Research: Between History and Anthropology* (Cardiff: Amgueddfa Genedlaethol Cymru, 1983); Palle Ove CHRISTIANSEN, *Kulturhistorie som opposition: Træk af forskellige fagtraditioner* (København: Samleren, 2000), 64–76.

6 Doris S. GOLDSTEIN, „The Organizational Development of the British Historical Profession, 1884–1921”, *Bulletin of the Institute of Historical Research* 65 (1982): 180–193; Wolfgang WEBER, *Priester der Klio: Historisch-sozialwissenschaftliche Studien zur Herkunft und Karriere deutscher Historiker und der zur Geschichte der Geisteswissenschaft 1800–1970* (Frankfurt am Main – New York: Lang, 1984); Pim den BOER, *History as a Profession: The Study of History in France, 1818–1914*, translated by Arnold POMERANS (Princeton: Princeton University Press, 1998).

sok és az antropológusok mintájára váltak hivatásossá, és akárcsak ők, a jelenre összpontosítottak (ideértve a közelmúltat is). Az első folklór tanszéket 1886-ban, a földrajzi-történeti iskola felbukkanásakor alapították Helsinkiben – ám általánosságban inkább elmondható, hogy a hivatásosodás a XX. századra maradt. A hivatásos folklóristák egyre gyakrabban találkoztak egymással nemzetközi kongresszusokon (egy híres rendezvényt 1937-ben Párizsban tartottak). Körülbelül az 1950-es évektől kezdve egyre inkább „etnográfusként” jellemezték magukat. Vagy azért, mert az antropológia sikere előtt hajtottak fejet, vagy mert a *Volkskunde* kifejezésre árnyékot vetett a náciizmus, amikor a nép, a Volk kultusza hivatalos támogatást szerzett a német folklór számára.⁷ A „folklore” másik alternatívája (elutasítván „lore” érzelgős archaizmusát) a „folklife” (*Volksleben*, népi élet vagy a skandináv nyelveken *Folkliv*).

Néhány tudós a kedvezőtlen helyzet ellenére is felismerte a két tárgy összevonásának szükségességét. A híres holland kultúrtörténész, Johan Huizinga az ártatlanok lemészárlásának emléknapijával kapcsolatos népi hiedelmeket kutatta.⁸ Az 1930-as években például Lucien Febvre érvelt amellett, hogy a történészek tanulhatnak a folklórból és a folklóristáktól.⁹ Ugyanígy tett a brazil Gilberto Freyre a patriarchális család történetéről írott klasszikus művének előszavában.¹⁰ És ugyanígy tett a brit filozófus, R. G. Collingwood is, bár ő életében nem tette közzé ezzel kapcsolatos gondolatait.¹¹ Amikor felfedezték 1936–1937-es kézíratait, és írásai kutathatóvá lettek, a szerző – mintha csak Michel Foucault szólna harminc évvel későbből – egy olyan „újfajta archeológiáról” beszélt, amely szokások és hiedelmek helyreállításával és összeillesztésével foglalkozik.

Az olyan tudósok, akiket széles körű érdeklődésük megmentett attól, hogy folklóristaként vagy történészként legyenek besorolva, nem maradhatnak ki ebből a vázlatból. A polihisztor Ernesto de Martinót már említettük. Mellé állíthatjuk Julio Caro Baroját, a történelemben és antropológiában egyaránt otthonosan mozgó írástudót, a karnevál és a ponyvairodalom kutatóját, valamint E. Estyn Evans földrajztudóst, akinek érdeklődése ugyanúgy kiterjedt a régészetre, mint a folklórra és a történelemre.

7 Utz JEGGLE, „L'éthnologie dans l'Allemagne nazie”, *Ethnologie Française* 18, No. 2 (1988): 114–119.

8 Christoph STRUPP and Johan HUIZINGA, *Geschichtswissenschaft als Kulturwissenschaft* (Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht, 2000), 126.

9 Lucien FEBVRE, „Folklore et folkloristes”, In *Pour une histoire à part entière*, ed. Lucien FEBVRE, 607–619 (Paris: Ed. de l'Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, 1962).

10 Gilberto FREYRE, *Casa-grande & senzala: Formação da família brasileira sob o regime de economia patriarcal* (Rio de Janeiro: Maia & Schmidt, 1933).

11 Wilhelm Johannis J. VAN DER DUSSEN, *History as a Science: The Philosophy of R. G. Collingwood* (The Hague: M. Nijhoff, 1981), 184.

A megbékélés kora

Most egy harmadik korban élünk, mely körülbelül az 1970-es években kezdődött, és amelyet én a „megbékélés korának” nevezek. A történészek részéről ez az egyeztetés a népi kultúra újrafelfedezéséhez és a „history from below”-hoz („az alulról jövő történelem”-hez) kapcsolódott. A változás tünetei voltak Jacques Le Goff és Emmanuel Le Roy Ladurie Mélusine legendájáról közölt tanulmányai, valamint Charles Pythian-Adamsnek a helytörténetről és folklóról írott pamfletje.¹² Nem mindenki fog egyetérteni ez utóbbi (inkább Frazerre és van Gennepre, semmint újabb munkákra alapozó) írás következtetésével, miszerint a folkloristák a szokásokat inkább „elszigetelten” kezelik, míg a történészek a kontextust is figyelik, de a szerzőnek a rituális és ünnepi kalendáriumok szerepét kiemelő tájékozódása a maga korában szokatlan volt.¹³ Ami Le Goffot illeti, a „culture folklorique”-ra (folklorikus kultúrára – ahogy ő nevezi) és a folkloristák munkájára irányuló érdeklődése – a macskazenétől a purgatóriumra vonatkozó népi hiedelmekig – számos művében tetten érhető.¹⁴ A téma iránti lelkesedés még nyilvánvalóbb Le Goff korábbi tanítványának, Jean-Claude Schmittnek témaválasztásaiban – egy szentként tisztelt különc, szellemek a középkorban, középkori prédikációkban mesélt anekdoták –,¹⁵ valamint lábjegyzeteinek hivatkozásaiban (Stith Thompson, Vlagyimir Propp és Hermann Bausinger, valamint a frankofon folkloristák, mint például Paul Delarue, Pierre Saintyves, Paul Sébillot és Arnold van Gennepe). Le Roy Ladurie nem állt meg Mélusine-nál, de könyvet írt pénzről, szerelemről és halálról a XVIII. századi Languedocban, ahol J. B. Fabre *Jean-l'ont pris* című regényére koncentrált, de azt népmesékre vonatkozó tanulmányokkal kontextualizálta Anti Aarnétól és Joan Amadestől egészen Katherine Briggsig és Stith Thompsonig.¹⁶

12 Jacques LE GOFF et Emmanuel LE ROY LADURIE, „Mélusine maternelle et défricheuse”, *Annales: Economies, Sociétés, Civilisations* 26 (1971): 587–622; Charles PYTHIAN-ADAMS, *Local History and Folklore: A New Framework* (London: Bedford Square, 1975), 36.

13 Charles PYTHIAN-ADAMS, „Milk and Scot: The Changing Vocabulary of a Popular Ritual in Stuart and Hanoverian London”, in *The Pursuit of Urban History*, eds. Derek FRASER and Anthony SUTCLIFF, 83–104 (London: E. Arnold, 1983).

14 Jacques LE GOFF, „Culture clericale et traditions folklorique dans la civilisation mérovingienne”, *Annales: Economies, Sociétés, Civilisations* 22, No. 4 (1967): 780–791; *Le Charivari*, eds. Jacques LE GOFF et Jean-Claude SCHMITT (Paris, 1981).

15 Jean-Claude SCHMITT, *The Holy Greyhound*, translated by Martin THOM (Cambridge: Cambridge University Press, 1983); Jean-Claude SCHMITT, *Ghosts in the Middle Ages*, translated Teresa FAGAN (Chicago: University of Chicago Press, 1998); Claude BREMOND, Jacques LE GOFF et Jean-Claude SCHMITT, *L'Exemplum: Dans typologie des sources du Moyen Age occidental* (Turnhout: Brepols, 1982).

16 Emmanuel LE ROY LADURIE, *Love, Death and Money in the Pays d'Oc*, translated by Alan SHERIDAN (London: Penguin, 1982).

Nagy-Britanniában az én saját, XVI–XVIII. századi népi kultúráról írott történetem számos folklorista munkájára támaszkodott.¹⁷ Többek között olyan nevekre, mint Giuseppe Cocchiara, Paul Delarue, Vlagyimir Propp és a svéd kutató, Carl von Sydow, aki a népmesék úgynevezett „ökotípusait” tárgyalta – egy olyan fogalmat vezetve be, melyet én történeti munkáimban többször is próbáltam használni.¹⁸ Hogy a kalendáriumokra érdemes odafigyelni, a brit történészek Charles Pythian-Adamstól Ronald Huttonig a folkloristák példáján tanulták meg.¹⁹ Az 1990-es évekre a brit társadalom-, sőt még a politikatörténészek is egyre inkább elfogadták, hogy a folklór történeti tárgy lehet. Erről tanúskodik, ahogy Ronald Hutton II. Károly kutatásáról a rituális kalendáriumok felé fordult, vagy a tény, hogy David Hopkin doktori dolgozatában a folklór használatát a bírálók elfogadták, s épp csak egy kicsit vonták fel szemöldöküket.²⁰

A folkloristák oldaláról említhető tanulmányok, melyek nyilvánvaló bizonyítékai a megbékélésnek, mely esetükben valószínűleg korábban indult, mint a történészeknél: Richard Dorson munkája, David Buchan monográfiája a skót balladákról, Roger Abraham tanulmányai az afro-amerikai hagyományokról, Henry Glassie könyve „egy észak-ír közösség folklórjáról és történetéről”, és például Hofer Tamás tanulmányai Magyarországról vagy Jonas Frykmanéi és Orvar Löfgrenéi Svédországról.²¹ Az utóbb említett írások, melyek a még varázslatosabb „történeti antropológia” címkéje alatt tettek mély benyomást az angolul beszélő világra, végső soron az európai folklór hagyományából eredtek, melyet ezek a szociokulturális elmélet segítségével újítottak meg. Példának okáért a *Culture Builders* irodalomjegyzékében Nils-Arvid Bringéus, Alan Dundes és Sigurd Erixon nevei mellett Mary Douglasét vagy Michel Foucault-ét találjuk.²²

17 Peter BURKE, *Popular Culture in Early Modern Europe* (London: Temple Smith, 1978), 51–52. (Magyarul: Peter BURKE, *Népi kultúra a kora újkori Európában*, ford. BÉRCZES Tibor, *Metamorphosis historiae* [Budapest: Századvég – Hajnal István Kör, 1991]. – A ford.)

18 Peter BURKE, *The European Renaissance: Centres and Peripheries* (Oxford: Blackwell Publishers, 1998), 8, 42, 147, 176, 189.

19 PYTHIAN-ADAMS, *Local History and Folklore*; RONALD HUTTON, *The Rise and Fall of Merry England: The Ritual Year, 1400–1700* (Oxford: Oxford University Press, 1994).

20 Az értekezés utóbb megjelent: DAVID HOPKIN, *Soldier and Peasant in French Popular Culture, 1766–1870* (London, Royal Historical Society, 2002). – A ford.

21 DORSON, *The British Folklorists*; DAVID BUCHAN, *The Ballad and the Folk* (London – Boston: Routledge & Kegan Paul, 1972); ROGER ABRAHAM, „Folklore and History in the Studies of Afro-American”, in *Folklore Today: A Festschrift for Richard M. Dorson*, eds. Linda DÉGH, Henry H. GLASSIE and Felix J. OINAS, 1–10 (Bloomington: Indiana University, Research Center for Language and Semiotic Studies, 1976); HENRY GLASSIE, *Passing the Time: Culture and History of an Ulster Community* (Dublin: O’Brien Press, 1982); TAMÁS HOFER, „The Perception of Tradition in European Ethnology”, *Journal of Folklore Research* 21 (1984): 133–148; JONAS FRYKMAN and ORVAR LÖFGREN, *Culture Builders: A Historical Anthropology of Middle-Class Life*, translated by Alan CORZIER (New Brunswick: Rutgers University Press, 1987).

22 FRYKMAN and LÖFGREN, *Culture Builders*.

A megbékélés kontextusához tartozik az is, amit Clifford Geertz „elmosódó műfajoknak” („blurred genres”) nevezett, és amit sokan interdiszciplinaritásnak neveznek. Ebben a légkörben könnyebb együttműködést létrehozni, mint volt korábban a történészek és a folkloristák közti – nem is szólván az irodalom, a vizuális kultúra, a szociológia vagy az orvostörténet szakértőiről. A társadalomtörténet 1960-as években történt felemelkedése egyengette az utat az együttműködéshez, különösen akkor, amikor a „mikrotörténelem”, a „mindennapok története” vagy a „történeti antropológia” alakját öltötte magára. A „kulturális fordulat” a történészek oldalán szintén elősegítette a megbékélést, különösen a mindennapok történetének részeként fokozódó érdeklődés a tárgyi kultúra története iránt. A tárgyi kultúra egy olyan pont, ahol történészek, antropológusok, szociológusok, művészettörténészek, tudománytörténészek, sőt irodalomtörténészek mind találkozhatnak egymással.²³

A megbékélés egy másik ösztönzője az „oral history” iránti növekvő érdeklődés, illetve ezzel együtt „társadalmi emlékezet”, mivel a múlt e megközelítéseiben a szóbeli közvetítés, a szóbeli tanúságtételek és a szóbeli kultúra kapcsolódnak össze. Ez a rehabilitáció nem zárja ki a forráskritikát, bár még évekbe telt, míg ez az irányzat kifejlesztette a maga kritikai módszereit. E módszerek fejlődését illusztrálандó tanulságos lehet tanulmányozni az egymás után megjelenő munkákat az oral history vezető művelőitől – az Afrika-kutató Jan Vansinán a Nagy-Britanniát vizsgáló Paul Thompsonig.²⁴ Mind a két tudós fokozatosan ismerte fel az általuk rögzített szóbeli tanúságtételekben a sztereotípiát és a mítosz jelentőségét, tanulta meg népmesék változatait elkülöníteni és a tanúságtételeket szóbeli irodalomként hallani. Miközben így tettek, természetesen a folkloristák által régóta művelt területre tértek vissza. Tulajdonképpen hasonló történt Eric Hobsbawmmal és Terence Rangerrel, amikor „a hagyomány feltalálásának” ötletét felvetették.²⁵

23 *The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective*, ed. Arjun APPADURAI (Cambridge: Cambridge University Press, 1986); *Consumption and the World of Goods*, eds. John BREWER and Roy PORTER (London – New York: Routledge, 1993); *Material Cultures: Why Some Things Matter*, ed. Daniel MILLER (London: UCL Press, 1997).

24 Jan VANSINA, *Oral Tradition: A Study in Historical Methodology* (London: Routledge and Kegan Paul, 1965); Jan VANSINA, *Oral Tradition as History* (Madison: University of Wisconsin Press, 1985); Paul THOMPSON, *The Voice of the Past: Oral History* (Oxford: Oxford University Press, 1978); Paul THOMPSON, *The Voice of the Past: Oral History*, 2nd edition (Oxford: Oxford University Press, 1988), 49, 67–68, 94, 241; Gwyn PRINS, „Oral History”, in *New Perspectives on Historical Writing*, ed. Peter BURKE, 114–139 (Cambridge: Polity Press, 1991).

25 *The Invention of Tradition*, eds. Eric HOBSBAWM and Terence RANGER (Cambridge: Cambridge University Press, 1983). A Volkskundén belüli ilyen tanulmányokról lásd Joseph KLERSCH, *Die kölnische Fastnacht von ihren Anfängen bis zur Gegenwart* (Köln: Bachem Verlag, 1961); WEBER-KELLERMANN, *Erntebrauch in der ländlichen Arbeitswelt des 19. Jahrhunderts*. Ezeket manapság Mannhardt „dekonstrukciójának” nevezhetnénk.”

Természetesen fennáll annak a veszélye, hogy újra feltaláljuk a kereket vagy felfedezzük még egyszer Amerikát. Soha nem felejttem el azt a konferenciát az 1970-es években Dániában, ahol Le Roy Ladurie a „Jean l’ont pris”-t a közép-pontba állítva a népmesék történetéről adott elő (ezt később bedolgozta korábban már említett könyvébe). Az előadást követően néhány skandináv tudós finoman rámutatott, hogy az, amit új megközelítésként kínáltak nekik, valójában a finn történeti-földrajzi iskola módszereinek újjászületése volt.

Mit tanulhatunk ebből a történetből? Véleményem szerint legalább két tanulság vonható le belőle. A történet biztosan megmutatta, hogy milyen bukások várnak arra, aki új területre tör be anélkül, hogy előzetesen felmérte volna a terepet. Ugyanakkor, ha mégis így tesz valaki, határokat áthágó vállalkozását nem kell elutasítani. A történet csak azt vetette fel, hogy eredményesebben is végre lehetne hajtani a határátlépést. Merem remélni, hogy a megbékélés korát az együttműködés kora fogja követni. A *Foklore* jelen különkiadása is mutatja, hogy ennek lehetősége már több vágyálomnál vagy egy jámbor óhajnál.²⁶

Fordította VADERNA GÁBOR

26 A *Doromb* szerkesztője – úgy tudom – hasonló reménnyel indította el évekel ezelőtt vállalkozását. – A *ford*.